

Broedvogels van de Tungelroyse Beek in 2019

Bas Hissel

Sovon-rapport 2019/60

Broedvogels van de Tungelroyse Beek in 2019

Bas Hissel

Dit rapport is samengesteld in opdracht van

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2019

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Natuurmonumenten

Wijze van citeren: Hissel B.P.L. 2019. Broedvogels van de Tungelroyse Beek in 2019. Sovon-rapport 2019/60. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Illustratie omslag: B.P.L. Hissel

Opmaak: John van Betteray, Sovon Vogelonderzoek Nederland

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Toernooiveld 1

6525 ED Nijmegen

e-mail: info@sovon.nl

website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon.

Inhoud

Samenvatting	2
1. Inleiding	3
2. Beschrijving van het gebied	5
3. Werkwijze	7
3.1. Methode & veldwerk	7
3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens	7
3.3. Weersomstandigheden	8
4. Resultaten	11
4.1. Soorten en aantallen	11
4.2. Soortbesprekingen	12
5. Literatuur	16
Bijlagen	17
Bijlage 1. Soortkaarten inventarisatie 2019	17
Bijlage 2. Soortkaarten zoogdieren	87

Samenvatting

In 2019 is op verzoek van Vereniging Natuurmonumenten een deel van de middenloop van de Tungelroyse Beek (416,1 ha) geïnventariseerd op broedvogels. Het gekarteerde gebied is gesitueerd tussen Weert, Stramproy en Heythuysen, en bestaat uit clusters van natuurgebieden en nabijgelegen percelen die onder het beheer staan van Natuurmonumenten. De Tungelroyse Beek meandert als een blauwe ader door dit variabele en dynamische Limburgse landschap.

Gedurende het broedseizoen zijn vijf integrale bezoeken gebracht die voor zonsopgang begonnen. Daarnaast zijn er 's nachts en tijdens de ochtendschemer bezoeken gebracht voor het vaststellen van nachtactieve soorten. In totaal is 122 uur en

53 minuten aan veldwerk besteed, waarmee de onderzoeksintensiteit uitkomt op bijna 18 min/ha. Tijdens de inventarisaties zijn een aantal algemene broedvogelsoorten in opdracht niet gekarteerd, te weten: Fitis, Goudhaan, Houtduif, Koolmees, Merel, Pimpelmees, Roodborst, Tjiftjaf, Vink en Winterkoning. Als gevolg van een vergissing is de Wilde Eend niet bij elk bezoek in kaart gebracht waardoor deze niet meegenomen kon worden in de analyse.

Tijdens de inventarisaties werden in totaal 81 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan 70 soorten zorgvuldig zijn gekarteerd. Van deze soorten zijn er 7 opgenomen als 'kwetsbaar' in de Rode Lijst en 6 als 'gevoelig'.

Meander in de Tungelroyse Beek in Ellburg.

1. Inleiding

In 2019 is op verzoek van Vereniging Natuurmonumenten een deel van de Middenloop van de Tungelroyse Beek (totaal 416,1 ha) geïnventariseerd op broedvogels. Het doel van de inventarisatie is tweeledig; 1) verantwoording in het kader van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) en 2) ten behoeve van de interne kwaliteitsbeoordelingen en beheerevaluaties van Natuurmonumenten.

In dit rapport worden de resultaten van de vlakdekende kartering beschreven. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de verschillende terreintypen in het onderzoeksgebied en enkele typerende kenmerken die terug te vinden zijn in het landschap. Figuur 1 bevat de begrenzing van het onderzoeksgebied.

Hoofdstuk 3 beschrijft de gebruikte methodiek voor zowel het inventarisatiewerk als de verwerking van de geregistreerde waarnemingen. Vervolgens worden

in hoofdstuk 4 de resultaten beschreven en nader toegelicht en van een aantal kenmerkende soorten is een korte beschrijving opgenomen. Er zijn geen eerdere inventarisaties uit het onderzoeksgebied bekend. De verspreidingskaarten per broedvogelsoort zijn bijgevoegd in bijlage 1 en de kaarten van geregistreerde zoogdieren zijn terug te vinden in bijlage 2.

De inventarisatiewerkzaamheden in het veld werden uitgevoerd voor Sovon Vogelonderzoek Nederland door Bas Hissel. Rob Geraeds was de vaste contactpersoon bij Natuurmonumenten. Petra Verburg was verantwoordelijk voor de begeleiding vanuit het Sovon-kantoor en Sovon-collega Vincent de Boer wordt bedankt voor zijn begeleiding en zijn bijdrage aan de totstandkoming van dit rapport.

Ooievaar op jacht in de Krang.

2. Beschrijving van het gebied

De middenloop van de Tungelroyse Beek is gesitueerd tussen Weert, Stramproy en Heythuysen en bestaat uit clusters van natuurgebieden en nabijgelegen percelen die onder het beheer staan van Natuurmonumenten, waar de Tungelroyse Beek als een blauwe ader doorheen meandert (figuur 1, bijlage 1). Een deel van deze gebieden, waaronder de Krang, Ellburg en de Koots- en Moeselpeel, behoren tot het grensoverschrijdende natuurgebied Kempenbroek, waarbij de Tungelroyse Beek fungeert als oostelijke begrenzing (Christis & van der Straaten, 2014). Ten oosten van de A2 en Kanaal Wessem-Nederweert loopt de beek via het Keversbroek richting de Maas.

De Tungelroyse Beek is in het verleden sterk vervuild geraakt door onder meer de nabijgelegen zinkfabriek in Budel. In 1999 is door Waterschap Peel en Maasvallei een start gemaakt met één van de grootste beekherstelprojecten in de Nederlandse geschiedenis. Hierbij is de beek in verschillende fases gesaneerd en heringericht waarbij het oude, meanderende karakter en waterpeil in ere zijn hersteld.

Het onderzochte gebied beslaat een oppervlakte van 416,1 hectare en valt grofweg op te delen in vijf min of meer aaneengesloten eenheden: de Koots- & Moeselpeel, de Krang & Castert, het Wisbroek, Ellburg & Ellerschans en het Keversbroek (figuur 1). Het landschap kenmerkt zich door een aaneensluiting van jonge en oudere loof- en gemengde bossen, moerasbossen, venige beekvalleien en kleinschalig

cultuurland met (bol-)akkers, struweelhagen, houtsingels, kruidenrijk grasland en vochtig hooiland. De Koots- en Moeselpeel behoren tot de meest zuidelijk gelegen pelen van een gigantisch peelgebied, welk zich ooit uitstreckte van Weert tot Nijmegen. Door ontwatering en invoer van kalkrijk Maaswater zijn de van oorsprong zwak-zure vennen sterk verland. Tegenwoordig zijn beide pelen droog en omringd door wilgen- en elzenbroekbos. De enorme rietkragen zijn daarbij gevuld met wilgen, berken en elzen.

De Krang is een grotendeels kleinschalig cultuurlandschap bestaande uit een mozaïek van verdroogde broekbossen, naaldhoutbestanden, verruigende moerassen, met kwel gevoede dotterbloemgraslanden, poelen en heischrale graslanden. Langs de Leukerbeek en Tungelroyse Beek groeit Riet, lisdode, Gele Lis en egelskop.

Het Keversbroek bestaat uit elzenbroekbos met Sporkehout, Gele Lis, Hennegras en Brede Stekelvaren als ondergroei, populierenaanplant en percelen vochtig grasland. In deze graslanden komen onder andere Wateraardbei, Moeraswederik, Grote Boterbloem en Schildereprijs voor. Daarnaast is in dit gebied een van de weinig stukken naaldbos terug te vinden.

Al deze verschillende elementen zorgen voor een dynamisch en sterk variabel landschap rondom de Tungelroyse Beek, dat onder het toezien staat van de beheereenheid in Swartbroek. De afgelopen jaren zijn er werkzaamheden uitgevoerd ter bevoor-

Figuur 1. Ligging van het onderzoeksgebied, met daarin de eenheden Koots- & Moeselpeel, Krang & Castert, Wisbroek, Ellburg & Ellerschans en Keversbroek.

ring van recreatie in het gebied. Zo zijn oude knuppelpaadjes en bruggen in de Krang vervangen en zijn bankjes geplaatst.

Verscheidere percelen in het gebied werden periodiek begraasd door zowel runderen als paarden. Verder dragen Ree en Wild Zwijn bij aan het verminderen van de vergrassing. Die laatste richt lokaal

fikse schade aan door de grond om te woelen en ook de Bever heeft een vernietigende invloed op de bomen langs de Tengelroyse Beek. Op meerdere locaties werden dammen gevonden in de beek en de omringende wateren, te midden van tientallen omgeknaagde bomen.

Bloem- en structuurrijk grasland in de Krang, een geschikt leefgebied voor Geelgors, Kneu en Roodborsttapuit.

In de natte elzenbroekbossen in het Keversbroek huizen Buizerd, Groene Specht, Holenduif en Wielewaal.

De natte weilanden van het Keversbroek worden bezocht door Geelgors, Grasmus en Witte Kwikstaart.

3. Werkwijze

3.1. Methode & veldwerk

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de basiskarteringsmethode toegepast, gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (BMP)(Vergeer et al, 2016). Deze methode behelst het meerdere malen in het voorjaar systematisch aflopen van het gebied waarbij alle terreindelen goed worden bestreken, waarbij een selectie van relevante soorten wordt gekarteerd. In opdracht zijn een aantal algemene broedvogelsoorten niet geïnventariseerd, te weten: Fitis, Goudhaan, Houtduif, Koolmees, Merel, Pimpelmees, Roodborst, Tjiftjaf, Vink en Winterkoning.

De BMP-werkwijze is gericht op het registreren van territorium-indicerende waarnemingen zoals zang, balts en alarmroepen, waarbij veel aandacht uitgaat naar uitsluitende waarnemingen. Dit zijn waarnemingen van twee tegelijkertijd zingende of baltsende soortgenoten.

Aan het onderzoeksgebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht (tabel 1) die voor zonsopgang aanvingen. Daarnaast zijn er 's nachts en tijdens de ochtendschemer (voorafgaand aan de ochtendbezoeken) bezoeken gebracht om soorten in kaart te brengen die overdag niet of nauwelijks actief zijn.

In totaal is 122 uur en 53 minuten aan veldwerk

besteed, waarmee de onderzoeksintensiteit uitkomt op bijna 18 min/ha. Een redelijk hoge onderzoeksintensiteit voor gemengd cultuurland, halfopen landschap, droge en natte loofbossen. In de praktijk zal de intensiteit echter lager liggen, gezien het sterk versnipperde karakter van het onderzoeksgebied en het soms lastig te doorkruisen landschap resulteerde in extra tijd die nodig is om alle gebieden te bereiken.

3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd in Avimap op een tablet, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Bij thuiskomst zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij gebruik is gemaakt van criteria die licht afwijken van de standaard BMP-criteria, vanwege het kleinere aantal bezoeken. Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten of slordigheden bij invoer in het veld. De waarnemingen binnen de Middenloop

Tabel 1. Data en tijden van (deel-)bezoeken aan het onderzoeksgebied in 2019.

Datum	Ronde	Deel (%)	Starttijd	Eindtijd	Bezoektype	Bezoekduur
18-3	1	30	06:38	14:49	Zonop	08:11
19-3	1	30	06:24	15:02	Zonop	08:38
23-3	1	40	06:10	16:56	Zonop	10:46
8-4	2	25	06:31	13:03	Zonop	06:32
9-4	2	30	06:31	13:07	Zonop	06:36
10-04	2	25	06:32	12:02	Zonop	05:30
11-04	2	20	06:28	10:00	Zonop	03:32
5-5	3	30	05:34	11:38	Zonop	06:04
6-5	3	25	05:26	10:23	Zonop	04:57
9-5	3	25	05:36	11:07	Zonop	05:31
10-05	3	20	05:34	09:38	Zonop	04:04
20-5	4	34	05:15	12:14	Zonop	06:59
21-5	5	20	03:09	05:14	Nacht	2:05
21-5	4	33	05:17	12:02	Zonop	06:45
22-5	4	33	05:11	11:50	Zonop	06:49
10-06	5	40	00:15	05:42	Nacht	05:27
11-06	5	40	00:00	04:15	Nacht	04:15
11-06	6	20	04:16	09:00	Zonop	04:44
12-06	6	25	06:19	12:00	Zonop	05:41
13-6	6	20	05:00	10:00	Zonop	05:00
14-6	6	35	05:00	09:47	Zonop	04:47

Totaal: 122u | 53m

van de Tungelroyse Beek zijn zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden. De clustercriteria zijn bijgesloten als metadata bij de verspreidingskaarten.

3.3. Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Tabel 2 geeft een globale indruk van de omstandigheden gedurende het broedseizoen 2019. Het veldwerk werd doorgaans uitgevoerd bij warm en zonnig weer, de meest gunstige omstandigheden voor het inventariseren van broedvogels.

Maart 2019 was zeer zacht en zorgde mede voor een zeer zachte winter (Hellmanngetal 12,1) goed voor een plaats in de top tien zachtste winters sinds 1901. De maand verliep nat en met een normale hoeveelheid zon, maar kende twee gezichten. De eerste 18 dagen was het onstuimig met regelmatig veel wind en neerslag. De temperatuur bleef hierbij op de meeste dagen boven normaal. Vanaf de 19e werd het rustig weer, waarbij de temperatuur 's nachts een enkele keer onder het vriespunt kwam, verder bleven de temperaturen over het algemeen boven normaal. De maand verliep nat, maar vrijwel alle neerslag viel in eerste 18 dagen van de maand. Vooral op 10 en 11 maart, tijdens de eerste storm in ruim een jaar, viel veel neerslag. Vanaf de 19e bleef het grotendeels droog. De meeste neerslag viel deze maand in het noorden van het land, op de Veluwe en in het uiterste zuiden van Limburg. De minste neerslag viel in het zuiden van het land.

April 2019 was zeer zacht en kwam op een zevende plaats in de lijst van zachtste aprilmaanden sinds 1901. De maand verliep met een sterk wisselend weerbeeld, waarbij enkele koude dagen met (winterse) buien werden afgewisseld door zonnige perioden met zomers warme dagen. Op 7 april steeg het kwik in een groot deel van het land tot 20 °C of meer. Het koudst was het in de periode van 11 tot en met 14 april, met 's nachts landinwaarts op veel plaatsen lichte vorst. Op de 13e vielen er lokaal winterse bui-

en, met vooral in het noorden en oosten ook (natte) sneeuw. Halverwege de maand begon een lange periode met overwegend droog, zonnig en warm weer. Deze warmte werd op 24 april weer verdreven door een koufront met zware onweersbuien in het oosten en noordoosten, waarna er weer een koeler en meer wisselvallig weertype aanbrak. Het grootste deel van de maand was het echter (overwegend) droog. Door het buiige karakter van de neerslag waren de ruimtelijke verschillen weer groot; de hoeveelheden liepen uiteen van 15-25 mm in het IJsselmeergebied tot 30-45 mm in delen van het westen en noorden. April was verder een zeer zonnige maand. In de kustgebieden scheen de zon het meest. Vooral de periode van 7-23 april was erg zonnig.

Mei 2019 was koel, droog en vrij zonnig. Hiermee kwam een einde aan reeks van maanden met een bovengemiddelde temperatuur vanaf maart 2018. De eerste decade verliep koel onder invloed van een hardnekkige noordelijke stroming. De temperatuur kwam hierbij in het oosten van het land 's nachts op meerdere dagen onder het vriespunt. Na de eerste decade werd het droog en zonnig weer, maar duurde het nog tot de 18e voor de eerste warme dag (+20 °C) genoteerd kon worden. De warmte was van korte duur, 19 mei werd de warmste dag van de maand in het oosten van het land afgesloten met onweerbuien met lokaal wateroverlast tot gevolg. De laatste dagen van de maand verliepen wisselvallig, met wederom grote verschillen in neerslag. Landelijk viel de minste neerslag in het noordwesten van het land en in een deel van Noord-Brabant en de Betuwe. Het zonnigst werd het langs de westkust, het somberst was het in het oosten van het land.

Juni 2019 was extreem warm (warmste juni sinds 1901), nat en zeer zonnig. Juni begon warm onder en op de 2e werd in de Bilt de eerste tropische dag van het zomerseizoen genoteerd. Daarna volgde een wisselvallige periode met temperaturen rond normaal die tot halverwege de maand duurde. Daarna werd het zomers warm, met op 25 juni temperaturen tot rond 35°C in het oosten en zuidoosten. Met gemiddeld over het land 82 mm neerslag tegen normaal 68 mm verliep de maand nat. De neerslag was wederom

Tabel 2. De gemiddelde temperatuur, het aantal zonuren per maand en de hoeveelheid neerslag in de periode maart-juni op basis van data van het KNMI (De Bilt). Ref staat voor langjarig gemiddelde 1981-2010.

Maand	Temperatuur (°C)		Zonuren (uur)		Neerslag (mm)	
	2019	Ref	2019	Ref	2019	Ref
Maart	8,0	6,2	129	125	94	68
April	10,9	9,2	241	174	27	44
Mei	11,7	13,1	223	213	33	61
Juni	18,1	15,6	266	201	82	68

ongelijk over het land verdeeld. In het oosten was het droger dan normaal, in de Achterhoek en Twente viel plaatselijk niet meer dan 25-30 mm. In het westen en midden viel ongeveer twee keer zoveel neerslag dan normaal, met in Noord-Holland plaatselijk meer dan 150 mm. Deze neerslagverdeling wijkt af van een normale junimaand, waar het aan de kust droger is dan het binnenland. Maar omdat de buien en regen vooral over het westen trokken, was het nu

omgekeerd. De combinatie van een natte en tevens zonnige maand trad op doordat de neerslag vooral viel tijdens relatief kortdurende (vaak zware) buien waardoor de totale neerslagduur kleiner dan normaal was (landelijk gemiddeld 28 uur tegen 42 uur normaal). Op 4 juni werd plaatselijk flinke schade aangericht door zware windstoten en op 8 juni stond er aan de kust een stormachtige westenwind met in de kustprovincies zware windstoten.

Juveniele Rietgors in Ellburg.

4. Resultaten

4.1. Soorten en aantallen

Tijdens de kartering in de middenloop van de Tungelroyse Beek werden in totaal 81 soorten vastgesteld als broedvogel waarvan 70 soorten integraal zijn gekarteerd (tabel 3). In opdracht zijn de volgende 10 broedvogelsoorten niet inventariseerd: Fitis,

Goudhaan, Houtduif, Koolmees, Merel, Pimpelmees, Roodborst, Tjiftjaf, Vink en Winterkoning. Als gevolg van een vergissing is de Wilde Eend niet bij elk bezoek in kaart gebracht en is daardoor niet meegenomen in de analyse.

Van de 81 broedvogelsoorten zijn er zeven als 'kwetsbaar' opgenomen in de Rode Lijst, te weten:

Tabel 3. Broedvogels van de Tungelroyse Beek in 2019 met waar relevant de Rode Lijst-status; TNB = Thans Niet Bedreigd, GE = Gevoelig, KW = Kwetsbaar. *Enkele soorten zijn wel binnen de gebiedsgrenzen waargenomen, maar hebben territoria buiten de gebiedsgrenzen. Deze zijn aangegeven met een 0.

Soort	Territoria	Rode Lijst	Soort	Territoria	Rode Lijst
Grauwe Gans	28		Fitis	Niet geteld	
Nijlgans	2		Rietzanger	2	
Krakeend	1		Kleine Karekiet	14	
Wilde Eend	Niet geteld		Bosrietzanger	43	
Patrijs	1	KW	Spotvogel	17	GE
Kwartel	1		Sprinkhaanzanger	2	
Fazant	24		Zwartkop	174	
Dodaars	0*		Tuinfluit	47	
Havik	2		Grasmus	117	
Buizerd	7		Bruinkopdiksnavelmees	2	TNB
Waterhoen	1		Goudhaan	Niet geteld	
Meerkoet	0		Boomklever	41	
Kievit	5		Boomkruiper	68	
Houtsnip	5		Winterkoning	Niet geteld	
Holenduif	8		Spreeuw	44	
Houtduif	Niet geteld		Merel	Niet geteld	
Zomertortel	2	KW	Zanglijster	27	
Turkse Tortel	0		Grote Lijster	1	KW
Koekoek	9	KW	Grauwe Vliegenvanger	6	GE
Kerkuil	0		Roodborst	Niet geteld	
Bosuil	2		Blauwborst	4	
Ransuil	2	KW	Nachtegaal	7	KW
IJsvogel	1		Bonte Vliegenvanger	1	
Middelste Bonte Specht	2		Gekraagde Roodstaart	2	
Kleine Bonte Specht	7		Roodborsttapuit	34	
Grote Bonte Specht	30		Huisemus	1	
Groene Specht	11		Heggenmus	42	
Torenvalk	0		Gele Kwikstaart	1	GE
Wielewaal	9	KW	Grote Gele Kwikstaart	0	
Gaai	16		Witte Kwikstaart	5	
Ekster	1		Graspieper	2	GE
Kauw	0		Boompieper	25	
Zwarte Kraai	18		Vink	Niet geteld	
Pimpelmees	Niet geteld		Appelvink	4	
Koolmees	Niet geteld		Goudvink	1	
Kuifmees	3		Groenling	2	
Matkop	6	GE	Kneu	3	GE
Veldleeuwerik	0		Putter	5	
Staartmees	24		Geelgors	37	
Tjiftjaf	Niet geteld		Rietgors	6	

Grote Lijster, Koekoek, Nachtegaal, Patrijs, Ransuil, Wielewaal en Zomertortel. Daarnaast werden zes soorten vastgesteld met de status 'gevoelig'. Dit zijn Gele Kwikstaart, Graspieper, Grauwe Vliegenvanger, Kneu, Matkop en Spotvogel (van Kleunen *et al.*, 2017).

Van één soort, de Bruinkopdiksnavelmees, is geen Rode Lijst-status opgenomen in de Nederlandse lijst. De soort komt niet van nature als broedvogel voor in ons land en enkel één lokale verwilderde populatie in de omgeving van Weert is bekend (Lensink & van der Have, 2013). Deze populatie, die in 1997 ontdekt werd, blijkt zichzelf sindsdien in stand te houden en licht in aantal toe te nemen. Ondanks dat ook het verspreidingsgebied licht toeneemt zijn er geen waarnemingen bekend buiten de Krang, de Moeselen Kootspeel. Op de internationale lijst draagt de soort de status 'thans niet bedreigd' (IUCN, 2019). Van acht soorten die zijn opgenomen in onderstaande tabel is het aantal geregistreerde territoria binnen de gebiedsgrenzen nul. Deze soorten bezetten echter territoria die net buiten de begrenzing vielen en waarvan individuen binnen de begrenzing zijn waargenomen.

Naast vogels zijn er ook zoogdieren waargenomen in het onderzoeksgebied. De soortenkaarten hiervan zijn opgenomen in bijlage 2. Bevers werden geregistreerd in de Leukerbeek in de Kootspeel, waar een burcht gevonden werd. Tevens werden ze meermaals gezien in de Tungelroyse Beek nabij de Ellerschans en werd bij de Baldersstraat (Ell) een dam gevonden. Op de Slinkstraat in Heythuysen werd 's nachts een Das waargenomen. Verspreid over het gebied werden 16 Konijnen, 70 Hazen en

137 Reeën opgetekend. Steenmarters werden gezien in de buurt van de Baldersstraat in Ell, op de nieuwe knuppelbrug ten noorden van de Ellerschans en in het Elzenbroekbos ten noorden van het spoor tussen Baexem en Leveroy. Wilde Zwijnen werden regelmatig in groepen aangetroffen en in mei en juni ook met biggen. Overal in het gebied waren sporen zichtbaar van foeragerende dieren.

4.2. Soortbesprekingen

In deze paragraaf worden enkele schaarse en zeldzame soorten besproken. Tevens wordt een korte toelichting gegeven op de bevindingen van karakteristieke soorten voor het gebied of soorten die een opvallende ontwikkeling hebben doorgemaakt.

Dodaars, N=0

Uiteindelijk geen representatief beeld als gevolg van begrenzing van gebieden. Drie territoria werden vastgesteld in wateren die als gebiedsbegrenzing aangehouden werden en drie andere territoria waren gesitueerd in kleine poelen in de Krang die niet in de kartering waren opgenomen. Dit insinueert dat de soort niet als broedvogel in het onderzoeksgebied voorkomt, terwijl deze wel degelijk goed vertegenwoordigd is.

Houtsnip, N=5

De Houtsnip voelt zich thuis in natte loofbossen welke zijn terug te vinden naast de Tungelroyse Beek. Een hoge concentratie werd gevonden in de Kootspeel. De soort is te inventariseren aan de hand van de baltsvlucht die de mannetjes tijdens de

Steenuil in de berken naast de Tungelroyse Beek bij Castert.

avond- en ochtendschemer uitvoeren. Alle waarnemingen zijn gedaan vlak voor de ochtendschemer tussen 03:00 en 05:00 's ochtends. Om de Houtsnip goed te inventariseren zouden meerdere avondrondes uitgevoerd moeten worden, met waar mogelijk simultaantellingen om vliegroutes in kaart te brengen. Hiervoor was echter geen ruimte in de huidige opdracht. De gelokaliseerde territoria vormen dus slecht een indicatie.

Zomertortel, N=2

De Zomertortel heeft het internationaal zwaar te verduren en ook in Nederland lopen de aantallen sterk terug. Regio Weert lijkt daarbij geen uitzondering, want waar andere jaren nog meerdere territoria bekend waren uit met name de Krang (Caris *et al.*, 2014), bleken dit jaar nog maar twee territoria in jonge bosschages in de buurt van akkerland bezet te zijn.

Koekoek, N=9

Op verschillende plekken was de Koekoek dit jaar bijna de hele dag te horen vanaf een aantal in de smaak vallende uitkijkpunten. Met name de mannetjes uit de Kootspeel en de Ellerschans bleken erg honkvast waardoor de territoria nauwkeurig vast te stellen waren.

IJsvogel, N=1

De IJsvogel heeft schoon water nodig om vissen te kunnen vangen en dus is diens aanwezigheid een indicator voor de waterkwaliteit. Het blijft echter

een lastige soort om te karteren en dat was ook dit jaar het geval. Ondanks dat uit eerdere inventarisaties een territorium bekend is langs de oever van de Tungelroyse Beek bij de Ellerschans (Caris *et al.*, 2014) en daar ook dit jaar zowel op 18 maart en 14 juni een paar is gezien, bleken deze waarnemingen niet voldoende om een territorium te kunnen bevestigen.

Ransuil, N=2

In juni werden na middernacht op twee locaties groepen roepende juveniele Ransuilen gevonden in door de soort geprefereerde naaldbossen. In de ochtend werd de regio waarin de bedelroepen te horen waren afgezocht op braakballen en oude nesten van Zwarte Kraai en Ekster gezien de Ransuil deze graag hergebruikt. Bezette nesten werden echter niet gevonden.

Wespendief, N=0

Op 11 juni werd een voorbijvliegende Wespendief waargenomen nabij Castert en op en 14 juni vloog een individu vanuit het Wisbroek (Stramproy) richting Castert. Ondanks dat deze waarnemingen geen territorium opleverden kan dit duiden op een territorium in de nabijheid. Mogelijk betrof het hier de vogels die in 2018 een territorium in de Krang hadden dat buiten de actuele gebiedsgrenzen ligt.

Middelste Bonte Specht, N=2

Door het ouder worden van de loofbossen neemt naast de Boomklever ook het aantal Middelste Bonte

Wespendief cirkelend boven het Wisbroek nabij Stramproy.

Spechten toe. Daarmee dragen de twee territoria in Ellburg bij aan de landelijke opmars van de soort.

Kleine Bonte Specht, N=7

De Kleine Bonte Specht is een soort van ontwikkelde bossen met zachthouten boomsoorten zoals berk en populier. Het is een lastig te inventariseren soort, maar zowel in de Krang als in Ellburg zijn deze boomsoorten aanwezig en waren de Kleine Bonte Spechten meermaals op dezelfde locatie te horen.

Groene Specht, N=11

De hoogste dichtheden Groene Spechten worden gevonden waar kleinschalige graslanden met loofhoutbegrenzing worden afgewisseld met relatief kleine bossen. De Middenloop van de Tungelroyse Beek biedt deze soort dan ook een geschikt onderkomen, wat resulteert in elf vastgestelde territoria.

Wielewaal, N=9

Deze kwetsbare soort nestelt in bossen met een dicht kruinendek en het liefst in een vochtige omgeving. Dat maakt de Middenloop van de Tungelroyse Beek, met een aantal structuurrijke stukken loofbos in bijvoorbeeld de Kootspeel en de Krang, een geschikt leefgebied.

Kleine Karekiet, N=14

In mei en juni was het gekwetter van de Kleine Karekiet overal langs de Tungelroyse Beek te horen. De 14 in kaart gebrachte territoria geven slechts een indicatie van het voorkomen, omdat er nog 30 territoria net buiten de gebiedsbegrenzing liggen. Doordat de Tungelroyse Beek en de aangrenzende oevers met rietkragen niet meegeteld dienden te worden werden deze territoria gemist.

Bosrietzanger, N=43

Goed vertegenwoordigd in de natte, verruigde gebieden langs de Tungelroyse Beek. Het totale aantal territoria valt hoger uit want 23 geregistreerde ter-

ritoria vallen buiten de gebiedsgrenzen doordat de rietkragen buiten de gebiedsbegrenzing liggen. Ook de moerassige broekbossen van het Keversbroek en de Kootspeel zijn in trek bij deze soort.

Spotvogel, N=17

Deze soort, die als gevoelig is opgenomen in de Rode Lijst en landelijk al jaren een gestaagde afname vertoont, heeft in het onderzoeksgebied een goed jaar achter de rug met 17 territoria binnen de begrenzing en nog eens 12 vlak daarbuiten. De soort broedt met name in laan- en erfbeplanting en grote, dichtere bossen worden gemedend. Dit wordt weerspiegelt in de locaties van de vastgestelde territoria.

Bruinkopdiksnavelmees, N=2

Deze van origine in China voorkomende exoot heeft rondom Weert een stabiele populatie weten te vestigen (Lensink & van der Have, 2013). Deze zeer sociale mezen trekken luid kwetterend en in familieverband door de rietkragen langs beken en sloten. Vandaar dat ze regelmatig langs de oever van de Leukerbeek en Tungelroyse Beek waargenomen worden.

Boomklever, N=41

De Boomklever doet het goed in grote stukken gemengd- en loofbos, met name wanneer daar oude bomen aanwezig zijn. Door het ouder worden van het bos neemt het aandeel zacht en dood hout toe, wat resulteert in een landelijke opmars van holenbroeders als de Boomklever. In het onderzoeksgebied werd deze soort met name teruggevonden in de dichtere bossen van de Krang, Ellburg en Keversbroek.

Grote Lijster, N=1

De Grote Lijster staat als kwetsbaar op de meest recente Rode Lijst en is een typische broedvogel van droge dennenbossen grenzend aan open terrein. In het noorden van het onderzoeksgebied werd zowel

Gauwe Vliegenvanger houdt insecten nauwlettend in de gaten vanaf een uitkijkpost.

binnen als net buiten de gebiedsgrenzen een territorium vastgesteld in het dennenbos nabij de modelvliegbaan. De vogels pendelen heen en weer naar grasrijke gebieden om voedsel te verzamelen en werden dan ook meermaals foeragerend op het grasveld naast de vliegbaan aangetroffen.

Grauwe Vliegenvanger, N=6

Mooi vertegenwoordigd in het gebied. Met name in de structuurrijke loofbossen van de Krang, Ellburg en Keversbroek. Naar waarschijnlijkheid zal dit nochtans een onderschatting zijn, gezien de soort vanwege haar onopvallende, ijle zang bijzonder lastig te inventariseren is.

Nachtegaal, N=7

De luide, heldere zang van de Nachtegaal is slechts gedurende een korte periode (eind april – half mei) te horen in wilgenstruwelen en elzenbroekbossen. In het onderzoeksgebied kozen de mannetjes van deze Rode Lijst-soort voornamelijk bosranden uit met ruige ondergroei om zich te vestigen.

Roodborsttapuit, N=34

Met 34 vastgestelde territoria is de Roodborsttapuit goed vertegenwoordigd in het gebied. Dit is in lijn met de wederopstanding die deze soort de afgelopen jaren doormaakt buiten de traditionele broedgebieden op heidevelden. De karakteristieke landschapselementen uit het kleinschalige cultuurland met struwelen en scherpe begrenzingen maakt het gebied erg geschikt voor deze soort en dat komt uit de inventarisatie naar voren.

Gele Kwikstaart, N=1

Eén territorium van Gele Kwikstaart werd gelokaliseerd op het weiland aan de Veestraat te Leveroy. Op nabijgelegen akkers broedden meerdere paren totdat deze door landbouwactiviteiten verdwenen.

Grote Gele Kwikstaart, N=0

Van deze soort werden geen territoria binnen de gebiedsbegrenzing vastgesteld, er zijn echter twee territoria bekend net erbuiten. Eén daarvan ligt langs de Leukerbeek op de splitsing van de Breijbaan en de Spechtenbaan (Weert) en één is gesitueerd nabij Ellburg, waar de Tungelroyse Beek onder de N280 gaat.

Kneu, N=3

Om tot broeden over te gaan heeft de Kneu voldoende voedsel nodig in de vorm van (onkruid)zaden en nestgelegenheid in dicht struikgewas en struwelen. Deze elementen zijn beschikbaar in het kleinschalig cultuurlandschap aan de Venboordstraat te Swartbroek, waar enkele territoria werden vastgesteld.

Geelgors, N=37

De Geelgors is een karakteristieke soort van de overgangen tussen bos en open landschap, waar ze hun optrek zoeken in kleinschalig boerenland met bomenrijen, houtwallen, akkers en weilanden. Niet verwonderlijk dat ze in het gekarteerde gebied in redelijke dichtheden voorkomen.

5. Literatuur

- CARIS C., DASSEN L., LEURS J., VERHEES J. & WEERENS J. 2014. Broedvogels van de Weerter Kempen. Resultaten uit de broedvogel monitoring projecten van 2009-2014.
- CHRISTIS E. & VAN DER STRAATEN J. 2014. Het Kempen-Broek. Op de grens van mens, natuur en landschap. Pictures Publishers, Woudrichem.
- IUCN. 2019. The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2019-2.
- VAN KLEUNEN A., FOPPEN R. & VAN TURNHOUT C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- LENSINK R. & VAN DER HAVE T.M. 2013. Risk analysis of the Vinous-throated Parrotbill in The Netherlands. Risk Analysis Report 13-029. Bureau Waardenburg bv, Culemborg.
- ROODBERGEN M., TEUNISSEN W.A., KAMPICHLER C. & VAN TURNHOUT C. 2014. Punttellingen versus territoriumkarteringen. Sovon-rapport 2014/09. Nijmegen, Sovon Vogelonderzoek Nederland.
- SOVON 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgeverij, Utrecht/Antwerpen.
- VERGEER J.W., VAN DIJK A.J., BOELE A., VAN BRUGGEN J. & HUSTING F. 2016. Handleiding Sovon Broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
-

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Vincent de Boer (vincent.deboer@sovon.nl)

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

